

למחרת נפילתו של בן-גוריון, החל שמעון פרס לתכנן את ההפיכה הנגדית שלו

200 השעות של אשכול

נרחבים לא רק בישראל, כי אם גם בעולם. כי התפטרות הפגנתית כזאת היתה מתפרשת כהתקוממות של אנשי הבטחון.

בגוריון, איש מצביה הרוח המשתנים, אשר השפעת פרס גדולה עליו, ענה לו, כי לדעתו ראוי הא להיות שר-הבטחון. אך מכיוון שהדבר לא נראה לו אפשרי, יעץ לו להמשיך לכהן כסגן-שר, תחת אשכול. לכך היה פרס מוכן רק בתנאי אחד: שדויד בן-גוריון יחזור בו, לפחות, מהתפטרותו כחבר-כנסת. בצורה זו יוכל להבטיח שבן-גוריון לא יסתלק לגמרי מן הוירה הפוליטית, ויכול אולי להפעילו בחזרה בשעת כושר.

אותו יום הודיע בן-גוריון כי הוא מבטל את התפטרותו מן הכנסת. הנימק הרשמי: המפלגה הפצירה בו לעשות זאת.

הצעד הבא של שמעון פרס היה לאחות את הקרע בינו לבין משה דיין. כאשר היו שניהם עדיין נערי-חצר וזוטרים, עבדו יד ביד, כשירו של דיין על העליונה. אך דיין הרק הפינה הנידחת של משרד-התקלאות, ושמעון פרס נותר ללא מתחרה בממלכת הבטחון. הוא לא ראה כל סיבה להמשיך ולשתף את דיין בכתר הירושה. אולם עתה הבין פרס, שבמלחמה שנפתחה עליו על-ידי הזקנים, עליו שב להקים וללכד את חזית הצעירים.

לפרס היה ברור, כי אסור לו להתרחק מעמדת-הכוח שלו, ועל כן היה מוכן לשרת בממשלת אשכול. הוא גם יעץ לדיין לעשות כמוהו. וכך, 24 שעות אחרי שאיים כי הוא לא ישתתף בממשלת אשכול באם לא יקבל את משרד הבטחון, חזר בו דיין מאיומו. הוא הבין, כי אם יתפטר, יאבד את עמדת-הכוח האחרונה שנותרה לו. על כן הודיע, כי ימשיך לכהן כשר-התקלאות למשך שלושה חודשים, וכי הוא מצפה שכתום תקופה זו יתקבלו דרישותיו.

אלא שדרישות אלה השתנו. דיין שוב לא טש עין על משרד-הבטחון דחקה, כי אם על משרד-החוק. דויד בן-גוריון עצמו עזר לו לשנות את דעתו. את משרד-הבטחון, כך סוכם בשיחות בבית בן-גוריון, יש להועיד לשמעון פרס עצמו — לכשתיחצר אפשרות לכך.

היתה זו אפשרות שהחתיקים, עם כל כוונתם למנוע את מימושה, לקחו אותה בחשבון. על כן החליטה, כפורום סגור, להקים רשות בטחונית עליונה, שתפקח על שר-הבטחון כפי ששום רשות לא פיקחה עליו עד כה. הם תיארו החלטה זאת כחיתור מצד אשכול לאחדות-העבודה ולדתיים — אך למעשה היתה מכונת נגד האפשרות ששמעון פרס ישתלט מחדש על מערכת הבטחון.

ימים ספורים לפני התפטרותו, הטיל דויד בן-גוריון על זאב שרף ויגאל דיין תפקיד מיוחד: לבדוק את מיבנה שרונת הבטחון, להגיש את המלצותיהם בדבר מינוי הממונה החדש. אחת מהודעותיו הראשונות של אשכול, אחרי הצנת ממשלתו, היתה: הוא מתכוון לערוך בדיקה כזאת בעצמו, לא יסתפק במימצאי האנשים שמונו על-ידי בן-גוריון.

בצורה זאת הבהיר: הוא מתכוון להיות בוס מערכת הבטחון לא רק להלכה, כי אם גם למעשה.

בעת המשא-ומתן על הרכבת הממשלה החדשה, דרשה אחדות-העבודה מאשכול, כי יחזיר את הממונה שסולק על-ידי פרס ובן-גוריון. אשכול לא ניכנע לחץ זה, בהיות כי הוא מתכוון להכריע בשאלה זו ובשאלות הקשורות בה במישוב-הדעת, אחרי שייכנס לתפקידו.

את אחדות-העבודה שיכנע בנימוק: לא עכשיו הזמן להעלות כל הדרישות ופתרונן. עתה הזמן לדבר אחד בלבד: להקים את הממשלה, לגבש את העמדות לפני שהצעירים יצליחו בליכוד בני-ברית לביצוע הפיכה-נגדית.

הבטחת האגפים

ביהברית הבא בחזית פרס-דיין היה אבא אבן. שר החינוך והתרבות הודיע ללוי אשכול, שהוא מוכן לפנות את מקומו לזלמן ארן — בתנאי שיהיה מועמד רציני למשרת שר החוץ, כאשר זו תפונה על-ידי גולדה מאיר. "למה לא?" השיב אשכול, "אין איש מתאים ממך לתפקיד זה." עד אז העניק לו תואר של סגן ראש-הממשלה.

על כן ברור לפרס ולדיין, שעליהם להציע לאבן פיתוי גדול יותר. הם הזמינוהו לשיחה שנמשכה שעתים, הציגו את הפיתוי: אם יצטרף אליהם, ויעזור להם לבצע את הפיכת-הנגד שלהם, יגרום הדבר לטיאטוא כללי בצמרת השלטון. לא רק גולדה תלך, אלא גם

אשכול מציג

את ממשלתו בפני הכנסת. מימין יושבים יגאל אלון, זרם ורהפטיג ויוסף בורג. משמאל: השר החדש היחיד, זלמן ארן (מוסתר כמעט כולו על-ידי בורג), אליהו ששון, יוסף אלמוגי, דוב יוסף, פנחס ספיר.

לוי אשכול ועוד שרים אחדים. את משרד-החוק יקבל דיין, פרס יהיה שר-הבטחון — ואבן יהיה ראש-הממשלה. יהיה זה אומנם תואר מרוקן, שיאפשר לו לחלוש רק על ענייני הסברה, שידור ונציבות המנגנון — אבל בכל זאת תואר מס' 1 בממשלה.

אנשי פרס מיהרו אומנם להודיע, כי הושג הסכם עם אבן לגבי קריה-הפעולה לעתיד. אך לאמיתו של דבר המשיך אבן להסס, ולא ברור כל כך לאן הוא שייך: להפיכה של אשכול, או להפיכה-הנגדית של פרס.

עם השר השלישי לא היו לפרס בעיות. מאז טיפס על הבמה הלאומית, לא השאיר יוסף אלמוגי שום ספק כי הוא בן-בריתו הטבעי של פרס. על כן גם אין לוי אשכול סובל אותו.

יומיים לפני התפטרות דויד בן-גוריון יצא אלמוגי לסיוור-שנור של המגבית בארצות-הברית. הוא מיהר חזרה הביתה לפני שהספיק לאסוף סנט אחד לכיסוי הוצאות-הנסיעה שלו. בכל זאת, כדי לחפות על שיבתו המבוהלת, נמסר בהודעה רשמית כי הוא דיווח על פעילותו למען המגבית.

בבואו לנמל התעופה לוד, זכה לכבוד בלתי-רגיל: שמעון פרס בכבודו ובעצמו בא לקבל את פניו. בלי הרבה שיכנוע, הסכים אלמוגי כי מקומו לצד ההפיכה-הנגדית.

נותר לפרס להבטיח את אגפיו, במיקרה של הצלחה. אגף אחד נראה לו בטוח: תנועת החרות היתה, ותמשיך להיות, בן-ברית טבעי. מה עם הדתיים? פרס יצא לקבל תשובה ממקור ראשון.

ביום חמישי אחר-הצהרים, שעה שחוקית המפד"ל סערה ורעשה בקלחת ההשמצות והצעקות שאיפיינו אורה (ראה במדינה), הופיע שמעון פרס ליד שער אולם הישיבות במלון שרתון. הוא שלח את אחד הנוכחים להודיע לחיים משה שפירא, שישב ליד שולחן הבטחון, כי שמעון פרס מבקש לשוחח עימו.

שר-הפנים יצא אליו, טפח לו על שכמו, ושאל: "מה נשמע?"

פרס ניגש ישר לעניין: "אמרו לי שאתה מתנגד לכך שאהיה שר. האם זה נכון?"

"חלילה", השיב שפירא, "אתה יודע שיש לי דעה חיובית מאוד עליך. אם תעלה הצעה כזאת — אתמוך בך."

היו כמה מראשי המפד"ל שדרשו לקצץ את כפיו של פרס. בעיקר עמד על כך יצחק רפאל, בשל חלקו של פרס בפרשת שפיגל. אך שפירא קבע אחרת.

בגדי המלך

בכל תמרוניו הסתייע שמעון פרס בנשק החביב עליו: הכתבלבים המסורים שלו. בימים הראשונים היה זה מחזה עגום לראות את אלקנה גלי ושמואל שגב מסתובבים בבית סוקולוב, מבטיחים לכל מאוין כי פרס מכין עתה את המכה הנגדית, והנה עוד מעט יטאטא את אשכול.

ג'ון קמחי, עורך הגזאיש אובורבר, הניזון מתקציבי משרד-הבטחון, כתב מאמר ארוך תחת הכותרת: "בן-גוריון נסוג לעמדות של כוח."

כתב הארץ הקדיש מאמר שלם נגד "שלטון הזקנים" — כאילו אשכול אינו צעיר בתשע שנים מבן-גוריון. ואילו כתב דבר, יואל מרקוס, המשמש מזה שנים כשופרו של פרס, צירף לכתבתו על הרכב הממשלה רשימה של הממשלה החדשה. בראש הרשימה הופיע לוי אשכול, כראש הממשלה ושר הבטחון, מיד מתחתיו הופיע שמעון פרס, סגן שר הבטחון. רק לאחר מכן הופיעו שמותיהם של אבא אבן ויתר השרים. כה להוט היה להכניס את שמו של שמעון פרס במקום שאינו מגיע לו, שלא נותר לו מקום לשמותיהם של דוב יוסף ורהפטיג.

גם השבועון הדתי, פנים-אל-פנים, שהתקרב לאחרונה ל"יוניטד פרס", גוייס למערכה. כתב עורכו: "שמעון פרס מוכן אולי לעמוד בסיבוכים. אך ספק אם האינטרסים הבטחוניים של ישראל יכולים להרשות זאת לעצמם."

בסיכום: מקהלה מאורגנת, שצווחה בקוליות לנוכח המלך הערום: "כמה יפים בגדי המלך!"

אך מעמדם של ותיקי מפא"י ושותפיהם, שהצליחו בתנועת-איגוף מפותחת להוציא את בן-גוריון מן הממשלה הרבה יותר מהר מאשר קיווה הם עצמם, היה השבוע חזק מכדי שיתמוטט לקול שופרותיו של שמעון פרס. ואשכול עוד הוסיף לחזק את חומותיו.

איש הבטחון לוי אשכול, בצילום הראשון של מסה צה"ל, מיוני 1948. לצד פונה בן-גוריון יושב ישראל גלילי, מי שהיה אז סגן שר הבטחון, והעשוי להיות שר-הבטחון. מאחורי בן-גוריון עומד יצחק שדה המזוקן.